

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO VALDYMO,
NAUDOJIMO IR DISPONAVIMO JUO ĮSTATYMO NR. VIII-729 23 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo Nr. VIII-729 23 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) parengimą paskatino siekis, kad valstybės ir savivaldybių valdomų bendrovių per dukterines bendroves susijusioms paskesnių eilių dukterinėms akcinėms bendrovėms ir uždarsioms akcinėms bendrovėms (toliau – paskesnių eilių dukterinė bendrovė), kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje, būtų taikomi reikalavimai, kurie yra nustatyti valstybės ir savivaldybių valdomoms bendrovėms ir jų dukterinėms bendrovėms: (1) siektino pelningumo rodiklio nustatymo; (2) vertinimo rezultatų; (3) strategijos rengimo ir ilgalaikių bei trumpalaikių tikslų nustatymo; (4) kolegialių organų sudarymo *mutatis mutandis* viešojo intereso ir nacionaliniam saugumui svarbiose bendrovėse; (5) veiksmingos vidaus kontrolės sistemos nuostatų įgyvendinimo; (6) įvertinimo gerojo valdymo indekso ataskaitoje.

Todėl parengto Įstatymo projekto tikslas yra:

1. Nustatyti, kad Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas (toliau – Įstatymas) suteiktų teisinį pagrindą Vyriausybei nustatyti, kad Vyriausybės priimtų teisės aktų, pagal kuriuos Vyriausybės įgaliotos institucijos ir atitinkamai savivaldybių vykdomosios institucijos įgyvendina valstybės ir savivaldybių, kaip akcinių bendrovių, uždarujų akcinių bendrovių dalyvio, turtines ir neturtines teises ir pareigas, nuostatos būtų taikomos be išimčių (įprastai) arba pagal taisyklę „laikykis arba paaiškink“ paskesnių eilių dukterinėms bendrovėms. Pagal taisyklę „laikykis arba paaiškink“ nukrypimas nuo Vyriausybės nustatytos tvarkos nuostatų turi būti racionaliai pagrįstas ir paaiškintas.

2. Viešosios įstaigos „Stebėsenos ir prognozių agentūra“, kuri atlieka su valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių valdymo politikos įgyvendinimu susijusias funkcijas, pavadinimą pakeisti į pavadinimą „Valdymo koordinavimo centras“ (toliau – VKC), kuris tiksliau atspindės šios įstaigos paskirtį, jos veiklos tikslus ir jai keliamus uždavinius.

3. Praplėsti viešosios įstaigos Valdymo koordinavimo centro funkcijas ir teises.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Įmonių politikos departamento (direktorius Vaidotas Rudokas, tel. 8 706 64742, el. paštas vaidotas.rudokas@eimin.lt) Valstybės valdomų įmonių politikos skyriaus (vedėja Laurentina Garbauskienė, tel. 8 706 64 879, el. p. laurentina.garbauskiene@eimin.lt) vyriausiasis specialistas Arturas Čaplikas (tel. 8 706 64 838, el. p. arturas.caplikas@eimin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Šiuo metu Įstatymo 23 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių, kaip valstybės įmonių, savivaldybės įmonių, akcinių bendrovių, uždarujų akcinių bendrovių, viešųjų

įstaigų ir kitos teisinės formos juridinių asmenų dalyvio, turtines ir neturtines teises ir pareigas įgyvendina Vyriausybės įgaliotos institucijos ir atitinkamai savivaldybių vykdomosios institucijos. Vyriausybės nustatyta tvarka, o Įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių valdomos bendrovės savo dukterinėse bendrovėse, kurių valstybės ar savivaldybės valdomai bendrovei priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, juridinio asmens dalyvio turtines ir neturtines teises ir pareigas įgyvendina Vyriausybės nustatyta tvarka. Vadovaudamasi pirmiau nurodytu pagrindu, Vyriausybė yra priėmusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimą Nr. 665 „Dėl Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 6 d. nutarimą Nr. 567 „Dėl Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“, kurių nuostatos atitinkamai taikomos valstybės ir savivaldybių valdomoms bendrovėms, kai kurios jų nuostatos *mutatis mutandis* taikomos jų dukterinėms bendrovėms, tačiau nėra taikomos paskesnių eilių dukterinėms bendrovėms.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Naujos teisinio reguliavimo nuostatos suteiktų teisinį pagrindą Vyriausybei nustatyti, kad pirmiau minėtų Vyriausybės nutarimų nuostatos be išimčių (įprastai) arba pagal taisyklę „laikykis arba paaiškink“ būtų taikomos paskesnių eilių dukterinėms bendrovėms.

Tokio siūlomo teisinio reguliavimo nuostatos grindžiamos tuo, kad tiek dukterinės bendrovės, tiek paskesnių eilių dukterinės bendrovės nėra privataus kapitalo įmonės, todėl valstybės, kaip valstybės valdomų bendrovių akcininkės, įtakos išlaikymas reguliuojant tam tikrus dukterinių bendrovių veiklos aspektus yra pamatinis ir vertybinis. Reikalavimų nustatymas dukterinėms bendrovėms ir paskesnių eilių dukterinėms bendrovėms nepažeidžia teisės aktų, reguliuojančių bendrovių veiklą (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso, Akcinių bendrovių įstatymo), nustatytų atskaitomybės ir funkcijų pasiskirstymo principų ir nepaneigia korporatyvinio valdymo bei galimybės taikyti gerosios valdysenos principus valstybės valdomose bendrovėse. Pažymėtina, kad tiek dukterinės bendrovės, tiek paskesnių eilių dukterinės bendrovės yra savarankiškai veikiantys ūkio subjektai tiek pagal Civilinį kodeksą, tiek pagal Akcinių bendrovių įstatymą, jos nėra skirstomos į specialaus tikslo įmones ar trumpalaikius projektus, todėl jų rodikliai turi būti vertinami individualiai, nes kiekviena dukterinė bendrovė vykdo veiklą, beveik visais atvejais jos yra pagrindinės įmonių grupės įmonės, kuriančios produktus ar teikiančios paslaugas, jos veiklos yra esminės ir kuriančios pagrindinę valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės naudą (pelną). Patronuojančiosios bendrovės (įmonių grupės), kurių veikla ir rodikliai vertinami šiuo metu, iš esmės atlieka tik dukterinių bendrovių valdymo funkcijas. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad patronuojančiosios valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės valdyba ir stebėtojų taryba negali užtikrinti dukterinės bendrovės, o juo labiau paskesnės eilės dukterinės bendrovės valdymo funkcijos, nes nėra tų bendrovių valdymo organas.

Įstatymo projekte taip pat siūloma:

1) viešosios įstaigos „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ pavadinimą pakeisti į pavadinimą „Valdymo koordinavimo centras“, kuris tiksliau atspindės šios įstaigos paskirtį, jos veiklos tikslus ir jam keliamus uždavinius. VKC jam įstatyme nustatytos funkcijos tiek ankstesniais, tiek šiais siūlomais įstatymo pakeitimais yra plečiamos jam suteikiant vis daugiau teisių ir funkcijų, kurios jau neapsiriboja vien stebėsenos ir prognozių samprata. Valdymo koordinavimo samprata (*koordinuoti – suderinti*,

nustatyti tikslingus santykius tarp tam tikrų veiksmų) nebūtinai apima valdymo sprendimų derinimą, o tai yra bendrovių valdymo organų ir atstovaujančių institucijų kompetencija. VKC vis daugiau atlieka su valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių valdymo politikos įgyvendinimu susijusias funkcijas, todėl valdymo koordinavimo samprata apima vienodų reikalavimų bendrovių strategijoms ir atstovaujančių institucijų rengiamiems lūkesčių raštams nustatymą, bendrą valstybei atstovaujančių institucijų koordinavimą, siekiant nustatyti valstybės valdomų įmonių ir dukterinių bendrovių vykdomus specialiuosius įpareigojimus. Be to, pažymėtina, kad VKC tokiu pavadinimu anksčiau visa laiką veikė būdamas valstybės įmonės Turto banko sudėtyje ir tik vėliau tapo viešąja įstaiga „Stebėsenos ir prognozių agentūra“ tokiu pavadinimu jau veikusios viešosios įstaigos pagrindu;

2) nustatyti, kad dėl visų valstybės valdomų įmonių, dukterinių bendrovių ir paskesnių eilių dukterinių bendrovių ir jų veiklos VKC kiekvienais metais rengtų apibendrinančią valstybės valdomų įmonių ir dukterinių bendrovių gerojo valdymo indekso ataskaitą ir iki rugpjūčio 30 d. ją pateiktų Ekonomikos ir inovacijų ministerijai bei valstybei atstovaujančioms institucijoms. Gerojo valdymo indekso ataskaitoje būtų pateikiamas įvertinimas, kaip valstybės valdomose įmonėse įgyvendinamos valstybės turtinės ir neturtinės teisės, kaip laikomasi valstybės valdomų įmonių, jų dukterinių bendrovių ir paskesnių eilių dukterinių bendrovių veiklos skaidrumo bei kandidatų į valstybės valdomos įmonės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atranką reguliuojančių teisės aktų nuostatų reikalavimų ir kaip valstybės valdomos įmonės, jos dukterinės bendrovės ir paskesnių eilių dukterinės bendrovės valdymas atitinka AB Nasdaq Vilnius valdybos patvirtinto NASDAQ Vilnius listinguojamų bendrovių valdysenos kodekso nuostatas. Gerojo valdymo indekso esminis tikslas – įvertinti, kaip valstybės valdomos įmonės įgyvendina gerąją valdymo praktiką, kuri apima pagrindines Ekonominės plėtros ir bendradarbiavimo organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. 665 „Dėl Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 14 d. nutarimo Nr. 1052 „Dėl Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių patvirtinimo“ nuostatas bei kitus valstybės valdomų įmonių veiklą reglamentuojančius dokumentus. Gerojo valdymo indeksas šiuo metu yra vienintelė priemonė, kurios pagrindu vertinama valstybės valdomų įmonių valdymo kokybė. Gerojo valdymo indekso metodika kasmet peržiūrima bei atnaujinama tiek siekiant reaguoti į valstybės valdomų įmonių veiklą reguliuojančių teisės aktų ar besikeičiančios valdysenos praktikos pokyčius, tiek siekiant didinti Gerojo valdymo indekso patikimumą ir pajėgumą kokybiškai atspindėti valstybės valdomų įmonių gerąją valdyseną;

3) atsisakyti nuostatos, kad VKC kiekvienais metais rengtų ir skelbtų savo interneto svetainėje valstybės valdomų įmonių veiklą apibendrinančias tarpines atskaitas. EBPO parengtose Valstybės valdomų įmonių valdysenos gairėse nurodoma, kad kasmet turi būti parengtos valstybės įmonių veiklos ataskaitos ir su jomis supažindinama visuomenė. Valstybės valdomų įmonių portfelio pokyčiui stebėti pakanka rengiamų metinių ataskaitų, o tarpinių ataskaitų atsisakymas ženkliai sumažintų įmonėms ir VKC tenkančią administracinę naštą;

4) praplėsti VKC teises – nustatyti jai teisinį pagrindą siūlyti savo darbuotojus į valstybės valdomų įmonių kolegialių organų narius. Toks siūlomas teisinis reguliavimas pašalintų praktikoje išskylančią neapibrėžtumą, kaip vertinti VKC darbuotojus, kurie skiriami į valstybės valdomų įmonių kolegialių organų narius, – ar kaip fizinius asmenis, ar kaip VKC atstovus. Įsigaliojus siūlomam įstatymo reguliavimui, taptų suprantama, kad tokiems darbuotojams nebūtų taikomi Vyriausybės nustatyti nepriklausomumo kriterijai;

5) nustatyti galimybę VKC analizuoti pasirinktų valstybei atstovaujančių institucijų sprendimus, susijusius su valstybės turtinių ir neturtinių teisių ir pareigų įgyvendinimu, ir teikti išvadas valstybei atstovaujančioms institucijoms ir (arba) Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, taip pat atitinkamai praplėsti šiuo metu Įstatymo 23 straipsnio 5 dalyje nustatytas VKC teises ir pareigas dukterinių bendrovių ir paskesnių eilių dukterinių bendrovių atžvilgiu. Toks siūlomas teisinis reguliavimas sudarytų sąlygas VKC visapusiškiau įvertinti valstybės valdomų įmonių valdymo procesą bei gerųjų valdymo praktikų taikymą ir įgyvendinimą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Priimtas įstatymas prisidės prie valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių, jų dukterinių bendrovių ir paskesnių eilių dukterinių bendrovių veiklos efektyvumo ir skaidrumo didinimo.

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Įstatymo projektas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, kitų įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengti laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos teisės aktus.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Priėmus Įstatymo projektą, reikės atitinkamai pakeisti:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. birželio 6 d. nutarimą Nr. 567 „Dėl savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo akcinėse bendrovėse ir uždaroiose akcinėse bendrovėse“;

2. Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 665 „Dėl Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“;

3. Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 14 d. nutarimą Nr. 1052 „Dėl Valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašo patvirtinimo“.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų Įstatymo projektui įgyvendinti nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

„gerojo valdymo indeksas“, „NASDAQ Vilnius listinguojamų bendrovių valdysenos kodeksas“, „taisyklė „laikykis arba paaiškink“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Energetikos ministras,
laikintai einantis ekonomikos
ir inovacijų ministro pareigas

Žygimantas Vaičiūnas

2020-01-27

Ekonomikos ir inovacijų
viceministrė

Jekaterina Kojala

2020-01-23